

TLAČOVÁ SPRÁVA

8. október 2021

Publikácia o Jánošíkovi potvrdzuje, že je natrvalo späť so zrodom slovenskej kinematografie

Pri príležitosti storočnice slovenskej kinematografie, ktorá sa odvíja od vzniku prvého slovenského celovečerného hraného filmu *Jánošík* (1921) Jaroslava Siakeľa, vydal Slovenský filmový ústav (SFÚ) publikáciu *Jánošík a 100 rokov slovenskej kinematografie*. Jej ústredným textom je historická štúdia približujúca vznik filmu od nápadu až po prvú i obnovenú premiéru, no vďaka zvučným menám autorov Jánošík v knihe oživa aj ako legenda, divadelná postava či obyčajný človek.

Publikácia o Jánošíkovi je súborom textov venovaných prvému slovenskému celovečernému hranému filmu i opakovaným návratom k téme Jánošíka v priebehu celých dejín slovenskej kinematografie. Jánošíka predstavuje ako predmet historického skúmania v rôznych oblastiach, ako hrdinu nielen filmového, ale aj divadelného a literárneho sveta, ale aj ako mýtus, legendu či slovenský kultúrny fenomén, ktorý sa dá rôznymi spôsobmi interpretovať. Kniha je bohato ilustrovaná fotografiami a jej súčasťou sú aj dobové propagačné materiály filmu.

Na publikácii sa autorsky podieľalo jedenásť osobností predovšetkým z oblasti slovenskej kinematografie a audiovizie, no i zo širšieho prostredia slovenskej filmovej kultúry. Ústredným textom je štúdia nazvaná *História filmu Jánošík*, ktorej autorkou je Renáta Šmatláková, faktografka a katalogizátorka z Oddelenia dokumentácie a knižničných služieb SFÚ. V svojej rozsiahlej štúdii sa podrobne venuje pozadiu vzniku filmu, východiskom jej textu sa stali najmä archívne materiály, dobová tlač i publikácie zo zbierkových fondov SFÚ, tiež osobné fondy viacerých historikov, venujúcich sa téme Jánošíka, i zachovaná osobná a úradná korešpondencia, ktorá v knihe vďaka bohatým citáciám pravdivo dokumentuje udalosti späté so vznikom prvého slovenského celovečerného hraného filmu.

V textoch ďalších desiatich autorov Jánošík oživa na niekoľko spôsobov. Nedávno zosnulý herec, scenárista a humorista Milan Lasica sa nad Jánošíkom zamýšľa so sebe vlastným nadhľadom ako nad trvalou legendou, ku ktorej nemôže byť nik ľahostajný, hoci jej osud môže byť vrtkavý. Etnograf, muzeológ a pamiatkar Peter Maráky sa na Jánošíka pozerá ako na filmovú postavu naprieč dejinami slovenskej kinematografie, ktorá odráža aj storočný historický vývoj Slovenska. Hana Hlôšková z Ústavu etnológie a sociálnej antropológie Slovenskej akadémie vied (SAV) reflektuje Jánošíka z hľadiska zbojníckej tradície i jej historických folklórnych podôb. Spisovateľ, dramatik, režisér a herec Stanislav Štepka, vedúca osobnosť Radošinského naivného divadla (RND) približuje zasa divadelnú hru *Jáánošíik*, ktorú Radošinci uvádzali až v troch verziách a prekročili ňou tisícku javiskových repríz. Svoju cestu k Jánošíkovi opisujú v publikácii aj režisérka, scenáristka a autorka románu *Jánošík* Mariana Čengel Solčanská a tiež scenáristka, režisérka a autorka scenára k filmu *Jánošík. Pravdivá história* (2009), ktorý do filmovej podoby preniesla poľská režisérka Agnieszka Holland. Filmová teoretička z oddelenia vedy a výskumu SFÚ Petra Hanáková demýtizuje obraz Jánošíka v slovenskej kinematografii s priznaním, že ako monografistka Paľa Bielika je ku kastingu na hlavnú postavu *Jánošíka* bratov Siakeľovcov predpojatá. Teoretika popkultúry Juraja Malíčka v súvislosti so storočnicou našej kinematografie baví predstava jej dejín ako suma viac či menej dôležitých filmov nakrútených medzi *Jánošíkmi*. O aké výročie pri storočnici slovenskej kinematografie v nadväznosti na *Jánošíka* bratov Siakeľovcov ide v našom historicko-filmovom kontexte, uvažuje Martin Šmatlák, riaditeľ AVF.

Otváracím textom publikácie je štúdia nazvaná *Jánošík a idea pôvodu národnej kinematografie* od estetika a filmového teoretika Juraja Oniščenka, zároveň lektora vzdelávacieho cyklu SFÚ Filmový kabinet v Kine Lumière, pre ktorého je *Jánošík* z roku 1921 referenčným bodom pre slovenskú filmovú vedu. Tento film je podľa jeho slov počiatočný fundament a úlohou historikov je klásť si otázku, čo to znamená. Oniščenko sa tejto téme venuje aj v prednáške aktuálneho vydania Filmového kabinetu nazvanej *Počiatok slovenskej kinematografie*, ktorá je spojená s projekciou „výročného“ filmu. O *Jánošíkovi* bratov Siakeľovcov hovorí, že „*nachádzajú sa v ňom všetky rysy a nároky kladené na pojem kinematografie. Okrem technických aspektov sleduje nielen umelecké, ale aj tie ekonomické. Najzaujímavejším prvkom filmu je však jeho efemérnosť. Nielenže prispieva k rozšíreniu legendy Juraja Jánošíka, ale sám svojou existenciou ďalšie vyvoláva. Nielenže odкрýva otázku, kedy vzniká kinematografia, ale pri bližšom skúmaní ju rovnako tak aj zahaľuje rúškom tajomstva.*“ Prednáška Filmového kabinetu spojená s projekciou filmu sa uskutoční v pondelok 11. októbra o 18.00 hod. v Kine Lumière, prístupná je aj pre širokú verejnosť, prednostne pre frekventantov kabinetu.

Publikáciu *Jánošík a 100 rokov slovenskej filmovej kultúry* vydal SFÚ v spolupráci so Štátnym komorným orchestrom Žilina a s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR. Kniha vyšla na 104 stranách a v predaji je za 5,94 eur vo vybraných slovenských kníhkupectvách, v predajni SFÚ Klapka.sk na Grösslingovej ul. 43 v Bratislave a na jej internetovej stránke klapka.sk:

[Jánošík a 100 rokov slovenskej filmovej kultúry](#)

Viac informácií o prednáške a projekcii filmu *Jánošík* (1921) v cykle Filmový kabinet nájdete na:

[Filmový kabinet: Počiatok slovenskej kinematografie](#)

(Pozn.: Vstup do prevádzky Kina Lumière je povolený len plne zaočkovaným osobám. Prosíme vás, aby ste sa pri vstupe do kina preukázali potvrdením o očkovaní. Ďakujeme za porozumenie.)

Krátko o filme *Jánošík* bratov Siakeľovcov

Prvý slovenský hraný dlhometrážny film *Jánošík* vznikol v slovensko-americkej spoločnosti „Tatra“ Film Corporation v réžii Jaroslava Siakeľa. S nápadom nakrútiť film o našom legendárnom ľudovom hrdinovi prišiel v roku 1920 predstaviteľ slovenských krajanov v Chicagu Samuel Tvarožek, ktorý oslovil Jána Závodného, v tom čase majiteľa a prevádzkovateľa kina Casimir v Chicagu. Realizácie filmu sa ujali bratia Siakeľovci, ktorí pracovali v americkom filmovom priemysle a mali skúsenosti s nakrúcaním filmov. Daniel stál za kamerou, režisérom sa stal Jaroslav. Do postavy Jánošíka obsadili českého herca Theodora Pištěka st. Film sa nakrúcal od júna do augusta 1921 v rôznych častiach Slovenska. Jeho premiéra sa konala 1. decembra 1921 v Atlantic Theatre v Chicagu, dodnes sa zachovala len americká verzia filmu, ktorú v roku 1975 zrekonštruoval filmový historik Ivan Rumanovský.

Projekcie filmu *Jánošík* so živým hudobným sprievodom

Sté výročie vzniku prvého slovenského celovečerného hraného filmu *Jánošík* (1921) si Slovenský filmový ústav počas tohto roka pripomenul na mnohých podujatiach doma aj v zahraničí. Na viacerých významných domácich podujatiach sa film premietal so živým hudobným sprievodom. Prvá projekcia sa uskutočnila na MFF *Art Film Fest Košice*, kde film sprevádzal významný slovenský hudobník David Kollar, ktorý svoju „jánošíkovskú“ kompozíciu uviedol vo svetovej premiére. Na podujatí *Jánošík 21* v Kine Lumière v Bratislave s ním hrali aj francúzsky trubkár svetového mena Erik Truffaz a hudobný producent a prieskumník Tomáš Mutina. O nový živý hudobný sprievod k filmu sa postaral aj huslista a aranžér Stano Palúch, ktorý svoje naštudovanie uviedol na bratislavskom festivale Viva Musica! Festival. Špeciálna projekcia filmu spojená s klavírnym sprievodom Karin Sarkisjan sa uskutočnila počas *Osláv 100. výročia kinematografie v Blatnici*, rodnom meste tvorcov filmu – bratov Siakeľovcov.

Publikácia o Jánošíkovi potvrdzuje, že je natrvalo späť so zrodom slovenskej kinematografie

Slovenský filmový ústav

SFÚ je jediná štátna organizácia v oblasti audiovizie na Slovensku. Jej hlavné úlohy, činnosti a pôsobnosť definuje Zákon o audiovizii č. 40/2015 Z. z. Súčasťou SFÚ ako pamäťovej a fondovej inštitúcie je špecializovaný filmový archív. Tvoria ho jedinečné filmové a s filmom súvisiace archívne fondy a zbierky, ktoré sú základom audiovizuálneho dedičstva SR. Vybudované má aj moderné digitalizačné pracovisko.

Kontakt: Slovenský filmový ústav, Grösslingová 32, Bratislava, www.sfu.sk.

Predajňa Slovenského filmového ústavu – Klapka.sk

Predajňa Klapka.sk sa orientuje na slovenskú filmovú klasiku a súčasné slovenské audiovizuálne diela na DVD a blu-ray nosičoch. V ponuke má tiež odbornú literatúru z oblasti kinematografie a audiovizie slovenských a českých vydavateľstiev a vybrané diela z produkcie filmových archívov. Ponúka tiež možnosť online predaja a stabilný predajný pult má v priestoroch Kina Lumière.

Kontakt: Klapka.sk, Grösslingová 43, Bratislava, www.klapka.sk.

Kino Slovenského filmového ústavu – Kino Lumière

Kino Lumière sa vo svojej dramaturgii prioritne zameriava na súčasnú slovenskú tvorbu, súčasnú európsku kinematografiu a zlatý fond slovenskej a svetovej kinematografie. Uvádza pravidelné vlastné cykly, tiež viaceré prehliadky a festivaly. Ide o prvé kino na Slovensku, ktoré získalo za dramaturgiu Cenu slovenských filmových novinárov a Cenu Europa Cinemas. Má štyri kinosály, vstupné je od 2,00 do 5,00 €. V roku 2020 spustilo online projekt Kino doma.

Kontakt: Kino Lumière, Špitálska 4, Bratislava, www.kino-lumiere.sk

kontakt: Simona Nôtová, tlačová tajomníčka SFÚ, tel.: +421 2 57 10 15 42, simona.notova@sfu.sk